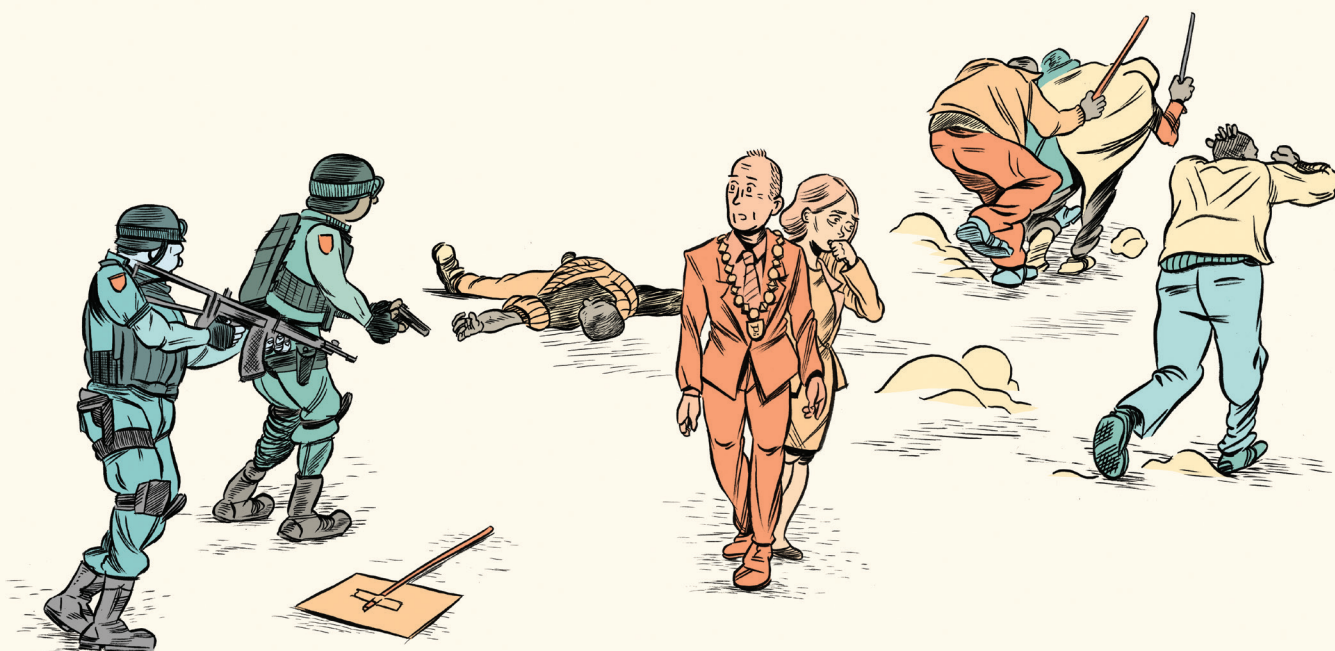

ETISKE KOMMUNER? HVORDAN LAGE BEDRE RETNINGSLINJER FOR KOMMUNAL SPARING

AKTIVISTGUIDE

Visste du at norske fond og selskaper kan låne ut penger til andre land – selv om landet er en menneskerettighetsversting eller styres av en diktator? De låner ut penger ved å investere i statsobligasjoner og denne typen lån er ikke underlagt etiske retningslinjer. Nå er det på tide at norske investorer innfører regler for ansvarlig utlån og investeringer.

Du kan være med å kreve at etiske hensyn veier tyngre enn hensyn til profitt og lønnsomhet!

Kommunen som utlåner

Gjennom pensjonssparing, forsikringer eller investeringer i fond kan kommunale penger ende opp som lån til andre land. Det betyr at dine penger kan lånes ut til land som kanskje ikke bruker pengene til folkets beste. I Danmark fikk elleve kommuner en lite hyggelig overraskelse da de i 2012 oppdaget at kommunenes sparepenger var blitt overført som lån til land som Den demokratiske republikken Kongo, Gabon, Angola og Uganda. DR Kongo er et land hvor menneskerettigheter brytes på det groveste, og det sittende regimet er et av verdens mest korrupte. Lånene har blitt kalt «bonds of blood», blodobligasjoner.

Norske kommuner har strenge regler for hvor stor risiko de kan ta, og de fleste kommunene tillater ikke at sparepenger går til lån til utviklingsland. Mange kommuner har ikke sparepenger i det hele tatt. **Men alle kommuner har pensjonssparing, og alle kommuner har forsikringer.** Pensjonskasser og forsikringsselskap er store kapitalforvaltere, og lån til utviklingsland er på full fart inn i porteføljene deres.

Du kan påvirke. Som innbygger eller interesseorganisasjon kan du påvirke beslutninger i kommunen. Kommunepolitikere setter som regel stor pris på innspill og hjelp fra kommunens innbyggere. Dessuten er politikerne folkevalgte som tar beslutninger på vegne av innbyggerne som har valgt dem.

En obligasjon er et lån. Det betyr at en investor som kjøper en statsobligasjon, låner ut penger til det landet som har utstedt obligasjonen. Å investere i en statsobligasjon er derfor det samme som å gi et lån til et land.

Flere og flere utviklingsland bruker statsobligasjoner for å ta opp lån. Dette er lån uten politiske betingelser, og pengene går rett inn i statsbudsjettet. Lånene kan muliggjøre store og kostbare prosjekter, for eksempel innen infrastruktur. I slike tilfeller kan kjøp av statsobligasjoner være positivt for utvikling. Men for å hindre at penger lånes ut til sterkt undertrykkende og korruperte regimer trenger vi etiske retningslinjer for kjøp av statsobligasjoner. Skattebetalerne i landet som selger statsobligasjoner er de som i siste instans må betale lånet tilbake. Da er det viktig at de også har hatt utbytte av lånet.

Hvorfor kommunene?

I norske kommunestyre sitter det over 10 000 representanter. De har stor påvirkningskraft, også utenfor kommunens grenser. Ikke bare kan de sørge for at kommunens penger investeres forsvarlig, de kan også påvirke kapital- og pensjonsforvalterne de bruker og være gode eksempler for andre kommuner og private investorer.

Kommunene forvalter til sammen store summer, først og fremst gjennom pensjonssparing. Pensjonskasser og livsforsikringsselskap i Norge forvalter i alt omkring 1300 milliarder kroner. Mange kommuner har etiske retningslinjer for sparing, men ingen av de 68 kommunene SLUG har sjekket har spesifikke retningslinjer for statsobligasjoner.

Norske fond har heller ikke etiske retningslinjer for investeringer i statsobligasjoner. Etiske retningslinjer for aksjeinvesteringer kan ikke benyttes for å sikre at fond ikke investerer i statsobligasjoner utstedt av land med sterkt undertrykkende regimer, høy grad av korrupsjon eller væpnet konflikt. Aksjer og statsobligasjoner er ikke det samme. For det første gir ikke obligasjoner mulighet til aktivt eierskap, for det andre er det mye enklere å gjøre en etisk vurdering av et selskaps virksomhet enn et helt lands virksomhet.

Heldigvis finnes det flere gode indekser som måler grad av korrupsjon, ytringsfrihet og menneskerettighetsbrudd i land. Noen investeringsfond benytter allerede disse indeksene og andre kriterier til å filtrere stater før de bestemmer seg for å gi lån. I SLUGs forslag om etiske retningslinjer for statsobligasjoner stilles det blant annet krav om at kommunens penger ikke skal investeres i statsobligasjoner fra land som omfattes av sanksjoner fra FN eller EU.

Hva kan du gjøre?

- Du kan sjekke om din kommune har investert penger i utenlandske statsobligasjoner, eller har lov til å investere penger i dette.

Sjekk www.kommunetisk.no for oppskrift på hvordan du kan undersøke kommunens investeringer. Har du ikke mulighet til å grave i kommunens investeringer selv? Ta kontakt med journalister i lokalavisen – kanskje de er interessert?

NB! Statsobligasjoner kalles også «rentepapirer utstedt/garantert av stater» eller «verdipapirer utstedt/garantert av stater».

- Du kan påvirke din kommune og fylkeskommune til å innføre etiske retningslinjer for investeringer i utenlandske statsobligasjoner.

Kommunens etiske retningslinjer kan du finne i kommunens finansreglement eller ved å ta kontakt med økonomisjefen i kommunen.

Noen tips på veien

- **Vit hva du vil!** Sett deg et helt konkret mål, for eksempel at kommunen innfører etiske retningslinjer for investeringer i statsobligasjoner neste gang de skal revidere finansreglementet.
- **Vit hvem som bestemmer:** I dette tilfellet er det kommunestyret som tar avgjørelsen. Det er kommunestyret som vedtar finansreglementet og de etiske retningslinjene for kommunen.
- **Tenk gjennom hvem som kan ta initiativ:** For at kommunestyret skal kunne vedta å bedre de etiske retningslinjene, må noen foreslå det. Du bør vite hvem som har mulighet til å ta initiativ til et vedtak og tenke gjennom hvem det vil være lettest å påvirke, for eksempel hvem som sannsynligvis er enig med deg.
- **Tenk gjennom hvem som påvirker de som bestemmer:** Kanskje ungdommens kommunestyre kan påvirke beslutningen? Eller partigruppene? Hva kommuneadministrasjonen mener – særlig økonomisjefen og rådmannen – kan veie tungt i noen kommuner.
- **Bruk lokalmedia!** Du kan skrive leserinnlegg til lokalavisen hvor du kort forklarer problemet og utfordrer lokalpolitikkerne i kommunen din til å innføre etiske retningslinjer for utlån til andre land. Kanskje ordføreren svarer?
- **Ta kontakt!** Når du vet hva du vil oppnå og hvem du vil påvirke, ta kontakt. Du kan for eksempel ta kontakt med ordføreren eller den/de i kommunestyret du tror vil være positiv til saken, og spørre om du kan få komme på et møte og presentere forslaget ditt.
- **Vær forberedt:** Du behøver ikke å vite alt før du kontakter de du vil påvirke, men det er lurt å vise at du er forberedt. Sjekk ut din kommunes etiske retningslinjer og les også heftet SLUG har utarbeidet for kommunepolitikere. Der finner du bakgrunnsinfo og et konkret forslag til vedtak. Dette kan være lurt å dele ut på møtet – ta kontakt med oss om du vil få noen eksemplarer i posten!

Lykke til!